

Geografska regionalizacija Afrike

IZVLEČEK

V prispevku je zajeta problematika geografske regionalizacije Afrike. Pri taki regionalizaciji se je dobro opirati na fizičnogeografske kriterije, upoštevati pa je potrebno tudi kulturnogeografske poteze, ki prihajajo do izraza v tipu pokrajine. Afriko lahko razčlenimo samo po fizičnogeografskih dejavnikih ali pa upoštevamo še političnogeografske in omejujemo regije po državnih mejah. Imena regij se v veliki večini nanašajo na strani neba.

Ključne besede: geografska regionalizacija, Afrika, regionalna geografija, imena regij.

ABSTRACT

Geographical regionalization of Africa
The article discusses geographical regionalization of Africa. From the point of view of regionalization it is of great importance to take physical geographical criteria into account as well as social geographical features which are expressed in a certain type of the landscape. Africa can only be divided according to physical geographical criteria; political geographical criteria can be applied with state borders determining the regions. Regions to a great extent owe their name to cardinal directions.

Key words: geographical regionalization, Africa, regional geography, name of the regions.

Avtor besedila:

FRANC LOVRENČAK, dr. geogr.

Kogojeva 4, 1000 Ljubljana

E-pošta: franc.lovrencak@guest.arnes.si

Avtor fotografije:

SIMON KUŠAR

COBISS I.04 strokovni članek

Pojem regionalizacija je dokaj širok in se uporablja v različnih strokah. V našem primeru gre za geografsko regionalizacijo, ki jo opredelimo kot delitev ozemlja na regije (pokrajinske enote) ali tudi kot postopek členitve ozemlja na regije (16). Regionalizacija oziroma ločevanje regij med seboj je včasih problematično, zlasti zaradi črte, ki jo potegnemo kot mejo med regijami, saj ponavadi ne gre za ozko mejo, marveč bolj ali manj širok prehodni pas med posameznimi pokrajinskimi entotami. To velja pri naravnogeografskih regionalizacijah. Zelo pogosto pa se za razmejitev regij uporabijo kar državne meje in se po njih potegne tudi meja med regijami. Kljub določenim slabostim pa je geografska regionalizacija ena najpomembnejših nalog regionalne geografije. Nobena druga veda ne razčlenjuje velikih, srednjih ali majhnih delov Zemlje na določene pokrajinske enote – regije, ki imajo samosvoje značilnosti. Tako lažje razumemo procese in dogajanja, ki potekajo v njih. Zato morajo biti imena in meje regij natančne in nedvoumne. Naloga geografije je prav v tem, da na razumljiv in strokovno neoporečen način poimenuje regije in jih opredeli z vsemi njihovimi značilnostmi, da ne pride do dvoumnih oznak in morebitnih nejasnosti.

Za regionalizacijo je posebno pomembno, kakšne kriterije uporabimo pri opredeljevanju. Ti ne smejo biti enostranski, saj je geografija kompleksna veda. Zato moramo izbrati čim več naravnogeografskih in družbenogeografskih dejavnikov in jih uporabiti kot kriterij členitve. K temu se nagiba tudi Hartshorne (iz 11), ki je zapisal, da je treba dobro premisliti načela in kriterije za geografsko regionalizacijo. Po Ilešiču (11) se je dobro opirati na fizičnogeografske kriterije, upoštevati pa tudi kulturnogeografske poteze, ki prihajajo do izraza v tipu pokrajine.

Razčlenitve Afrike

V slovenski geografski strokovni literaturi, če izvzamemo šolske učbenike, ni zaslediti veliko regionalizacij Afrike. Ilešič po splošnem pregledu naravnih in družbenih dejavnikov preide na posamezne regije, ki jih poimenuje po različnih kriterijih: političnogeografskih, naravnogeografskih ali po straneh neba. Na ta način je celina razdeljena na šest regij (geografskih enot): 1. Južnoafriško unijo in sosednje pokrajine, 2. Savansko Južno Afriko, 3. Ekvatorialno Afriko, 4. Zahodno Afriko, 5. Atlaško Afriko in 6. Severovzhodno Afriko. V prvi regiji podrobno prikaže takratno Južnoafriško unijo ter protektorata Svazi in Basuto, Bečuanijo in Jugozahodno Afriko (10).

Razčlenitev Afrike, ki jo je uporabil Savnik (26), se precej naslanja na Ilešičevo delitev. Avtor je celinski del Afrike (torej brez otokov) razdelil na Severovzhodno Afriko, Severno in Severozahodno Afriko, Vzhodno Afriko, Zahodno Afriko (I) in Zahodno Afriko (II). V slednjo so zajeta ozemlja, ki jih je zajemal francoski kolonialni imperij, Ekvatorialna Afrika in Južna Afrika. V regijo Južna Afrika vključuje Južnoafriško unijo, Jugozahodno Afriko, protektorate Basuto, Svazi, Bečuanijo in Mozambik.

Precej kasneje, kot je pisal Ilešič, spoznamo drugačen pristop k regionalizaciji Afrike. Medved (20) v poglavju elementi regionalizacije najprej opredeli naravnogeografske elemente regionalizacije: tektonske in geološke značilnosti, površje, podnebje, vodne in pedološke razmere. Za temi elementi je avtor navedel naravnogeografsko regionalizacijo Afrike po skupnih učinkih naravnih razmer, kjer opredeli štiri območja: 1. ekvatorialno klimatsko-vegetacijsko območje, 2. savansko klimatsko-vegetacijsko območje, 3. suha tropska klimatsko-vegetacijska območja in 4. subtropsko klimatsko-vegetacijsko območje. V tretjem

delu regionalizacije pa je zajel še družbeno geografsko regionalizacijo. Tu so zajeta spoznanja osvajanja in osvobajanje Afrike, prebivalstvo, nekateri socialnogeografski elementi "črne" Afrike in glavne značilnosti gospodarstva. Po njegovem mnenju se zaradi zastajanja v družbenogospodarskem razvoju še niso izoblikovale izrazite ekonomskogeografske regije. Zato se je pri pregledni regionalizaciji naslonil na naravne razmere. Celino je razčlenil v tako imenovane regije v nastajanju. Opredelil je šest takšnih regij. Poimenoval jih je, razen ene, po straneh neba. Zanimivo je, da jih je notranje razčlenil po političnih (državnih) mejah. Regije v nastajanju so bile po njegovem: 1. Severozahodna Afrika, 2. Severovzhodna Afrika, 3. Zahodna Afrika, 4. Nizka ekvatorialna Afrika, 5. Vzhodna Afrika in 6. Južna Afrika. V zadnjo regijo uvršča tudi Mozambik. Nato pa je uporabil moment kolonialne delitve in opredelil dežele bivše federacije Rodezije in Njase: Zambijo, Malavi in Rodezijo. Političnogeografsko v šesto regijo sodijo še: Bocvana ali Bečuanija, Namibija, Južnoafriška republika, Lesoto, Ngvane ali Svazi in Madagaskar, Komori, Mauritius, Reunion in Sejšeli.

Afriko podobno razčlenjuje tudi Cerkvenčič (4). Regije ločuje ne le po tem, da so notranje enotne, temveč po njihovi medsebojni prometni izoliranosti oziroma slabi povezanosti. Vsaka od opredeljenih regij ima poleg tega precej samosvoje naravne značilnosti in poseben potek družbenega razvoja, kar se odraža v njihovih geografskih posebnostih. Glede na te poteze izdvaja šest regij

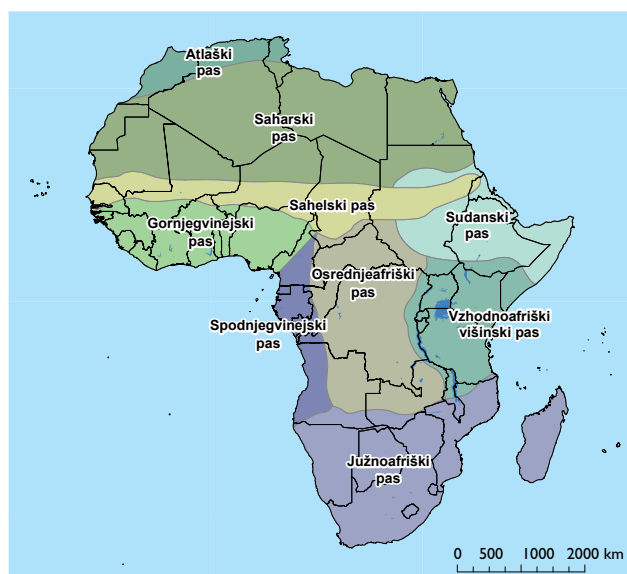
Preglednica 1: Členitve Afrike v slovenski geografski literaturi.

Avtor	Razčlenitve Afrike v slovenski geografski literaturi
Ilešič, 1957	1. Južnoafriška unija in sosednje pokrajine 2. Savanska Južna Afrika 3. Ekvatorialna Afrika 4. Zahodna Afrika 5. Atlaška Afrika 6. Severovzhodna Afrika
Savnik, 1960	1. Severovzhodna Afrika 2. Severna in Severozahodna Afrika 3. Vzhodna Afrika 4. Zahodna Afrika (I) 5. Zahodna Afrika (II)
Medved, 1978	1. Severozahodna Afrika 2. Severovzhodna Afrika 3. Zahodna Afrika 4. Nizka ekvatorialna Afrika 5. Vzhodna Afrika 6. Južna Afrika

"v razvoju". Imenuje jih večinoma po straneh neba: Severovzhodna Afrika, Severozahodna Afrika, Srednja Afrika, Vzhodna in Južna Afrika. V zadnjo regijo je zajel naslednje države: države nekdanje Britanske Centralne Afrike (Rodezijo, Republiko Zambijo, Republiko Malavi), Ljudsko republiko Mozambik, Južnoafriško republiko, Namibijo, Kraljevino Lesoto, Republiko Bocvano in Kraljevino Svaziland.

Afriko je mogoče regionalizirati tudi glede na položaj in po reliefnih značilnostih. Glede na položaj je Jäger (13) uporabil za poimenovanje strani neba in imena pokrajinskih enot, po reliefu pa kar prevladujočo reliefno obliko. Meje med posameznimi regijami so potegnjene po površinskih oblikah. Tako je nastala tristopenjska regionalizacija. Na severu je na primer izločena Severna Afrika (označena s številko I), ki ima dve podenoti: 1. Območje Atlasa in 2. Območje Sahare. Območje Atlasa je razdeljeno na a) Rif, b) Maroko, Atlaško podgorje, c) Visoki in Srednji Atlas in tako naprej. Navedimo še primer regionalne enote na jugu celine, ki jo označuje kot Južna Afrika (III) in ima samo eno podenoto: 1. Južna Afrika. Ta pa je zopet razdeljena na: a) vzhodna obalna strma stopnja, b) vzhodno robno višavje in podobno.

Primer izrazite naravnogeografske regionalizacije Afrike je delitev na pasove (zone): atlaški, saharski, saheljski, sudanski, gornjegvinejski, spodnjegvinejski, osrednjeafriški, vzhodnoafriški višinski in južnoafriški pas (17). Pasovi so ločeni z mejami med temi naravnimi enotami.

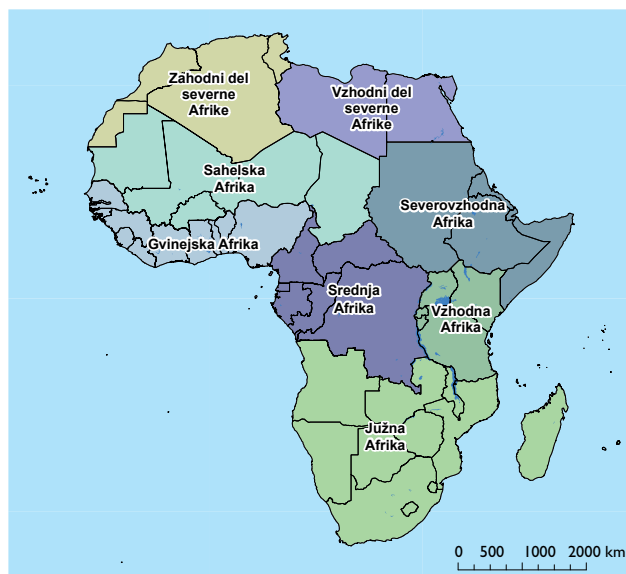
Slika 1: Naravnogeografska regionalizacija Afrike (17).

V knjigi *Nova Afrika* avtorica Hickman (9) deli Afriko na sedem regij. Poimenuje jih večinoma po straneh neba, njihove meje pa potekajo večinoma po državnih mejah. Izjema je le na severu, kjer dve regiji razmejuje južni rob Sahare. Po mnenju avtorice je delitev Afrike takšna: Srednja Afrika, Vzhodna Afrika, Zahodna Afrika, Severna Afrika, Severovzhodna Afrika, Južna Afrika (Zambija, Malavi, Zimbabve in Bocvana) in Jug (Republika Južna Afrika).

V knjigi *Afrika* (17) avtorji razčlenjujejo Afriko na naslednje regije: Severna Afrika, Zahodna Afrika, Srednja Afrika, Vzhodna Afrika, Južna Afrika – Südafrika (države: Južna Afrika, Namibija, Bocvana, Svazi, Lesoto). Pri tej regionalizaciji uporabljajo isto ime za regijo in državo v njej. Glede na lego Sahare Afriko delijo tudi na dva velika dela: Podсахarsko Afriko, to je ves del celine južno od Sahare (6). V drugi del pa spada severni del celine severno od južne meje Sahare. V take delitve sodi tudi oznaka Črna Afrika (25), ki zajema velik del celine južno od državnih mej Mavretanije, Maroka, Alžirije, Libije in Egipta.

Afrika je lahko razdeljena v pet regij, imenovanih po straneh neba: Južna, Severna, Srednja, Vzhodna in Zahodna Afrika (28). K južnoafriškim državam spada 11 držav: Angola, Bocvana, Lesoto, Malavi, Mauritius, Mozambik, Namibija, Svazi, Zambija, Zimbabve in Republika Južna Afrika (29).

Podobno kot prej navedeni avtorji je tudi avtor v knjigi *Afrika južno od Sahare* (28) zapisal, da je pet

Slika 2: Regionalizacija Afrike na osem regij.

držav Severne Afrike (Egipt, Libija, Tunizija, Alžirija in Maroko) kulturno in zgodovinsko močno povezanih s Sredozemljem in z Jugozahodno Azijo. Ves del celine, ki se nahaja južno od njihovih južnih političnih meja, pa je označil kot Afrika južno od Sahare. Kot primer države v Afriki izdvaja Južnoafriško republiko (South Africa).

Senior in Okunrotifa (27) delita Afriko na pet delov: Zahodna Afrika, Vzhodna Afrika, Južna osrednja Afrika, Južna Afrika (Southern Africa) in Severovzhodna Afrika. V Južni Afriki (Southern Africa) so države: Bocvana, Lesoto, Namibija, Svaziland in Republika Južna Afrika (Republic of South Africa).

Južna Afrika: problematika regionalizacije na jugu celine

V zborniku *The changing geography of Africa and the Middle East* Potts (24) navaja, da Južno Afriko (Southern Africa) sestavlja deset držav: Angola, Bocvana, Lesoto, Malavi, Mozambik, Namibija, Južnoafriška republika (South Africa), Svazi, Zambija in Zimbabve. Avtorica navaja ime Južnoafriška republika (South Africa) ali Republika južna Afrika (Republic of South Africa). Na zemljevidu regije Južna Afrika pa je ime države Republika Južna Afrika. Prav zato bralca opozarja na morebitno težavo in zapiše: "Bralac se bo izogibal možne zamenjave, ki lahko izhaja pri razlikovanju med regijo poimenovano

Južna Afrika (Southern Africa) in eno od držav v tej regiji, Južnoafriško republiko (South Africa) oziroma Republiko južna Afrika (Republic South Africa)".

Delitev na jugu Afrike je mogoče najti tudi v knjigi o državi Južnoafriška republika (29). Njen avtor ločuje regijo Južna Afrika (Südliches Afrika) in državo v tej regiji Južnoafriška republika (Republiek van Suid-Afrika), medtem ko Jürgens in Bähr (14) v svoji knjigi navajata na zemljevidu regije Južna Afrika (Südliches Afrika) med ostalimi državami tudi Južnoafriško republiko (Südafrika).

V francoskem atlasu Afrike (3) je na jugu Afrike država Južnoafriška republika (République Sud-Africaine), navedeno pa je tudi ime Republika Južna Afrika (République d'Afrique du Sud), ki se je kot britanski dominion imenovala Južnoafriška unija.

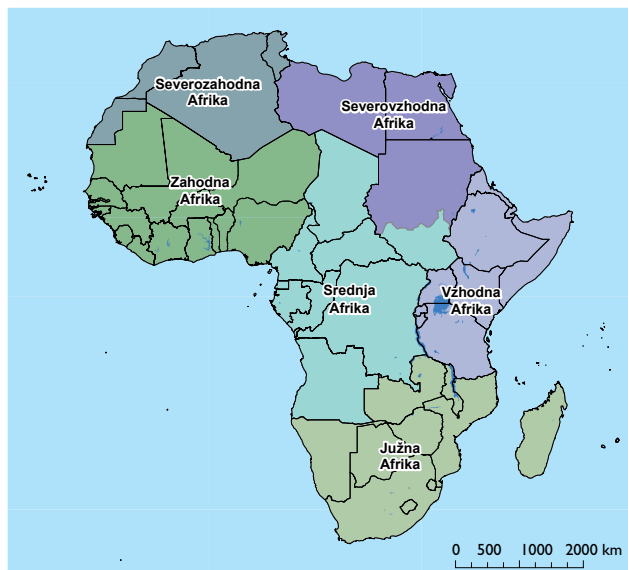
Sklep

V dostopnem strokovnem geografskem slovstvu avtorji po naravnih in družbenih kriterijih delijo Afriko na najmanj dva dela: Podсахarska in Severna Afrika in na največ sedem regij: Srednja Afrika, Vzhodna Afrika, Zahodna Afrika, Severna Afrika, Severovzhodna Afrika, Južna Afrika in Jug (Republika Južna Afrika). Nekateri izločajo pet regij: Zahodna Afrika, Vzhodna Afrika, Južna osrednja Afrika, Južna Afrika (*Southern Africa*) in Severovzhodna Afrika. Drugi preučevalci pa razdeljujejo Afriko na šest regij: Severovzhodna, Severozahodna, Zahodna, Vzhodna, Srednja in Južna Afrika. Vsaka od teh regij ima svoje naravne in družbene značilnosti in posebnosti, tako da so samostojne enote, ločene po državnih mejah in so imenovane po legi (straneh neba) ter imajo svoja lastna imena. Delitev na teh šest regij je primerna za uporabo tudi v slovenski geografiji.

Določena težava se kaže pri imenu za regijo na skrajnem jugu celine, to je Južna Afrika. Ta regija ima svoje naravne, prebivalstvene, gospodarske in druge značilnosti, po katerih se ločuje od drugih regij. Med državami v njej se nahaja tudi država, ki se prav tako imenuje Južna Afrika. Za tako poimenovanje so določeni razlogi (15). Vendar moramo glede na tujo strokovno literaturo ločiti ime regije od imena države. Vzrok za težavo je v tem, da v tujem geografskem slovstvu obstaja ime za regijo, ki nima ustreznega prevoda v slovenščino (angleško Southern Africa, nemško Südliches Afrika, francosko Afrique Australe oziroma

Slika 3: Regija Južna Afrika (24).

Slika 4: Regionalizacija Afrike na šest regij, primerna za uporabo v slovenski geografiji.

Afrique du Sud, afrikansko Suid-Afrika), saj vse prevajamo z besedo "južen". Če bi sedaj imenovali tudi državo z imenom Južna Afrika (angleško South Africa,

nemško Südafrika, francosko Afrique du Sud oziroma République d'Afrique du Sud in afrikansko Suid-Afrika) bi seveda lahko nastala zamenjava. Težava bi bila na primer v primeru, ko bi opredelili lego države Južne Afrike in bi zapisali: "država Južna Afrika se nahaja v Južni Afriki". Morda samo za primerjavo. Tudi Evropa je razdeljena na več regij, ki imajo svoje značilnosti in se jasno ločujejo od drugih. Na severu celine je točno opredeljena regija Severna Evropa. Če bi na primer tu bila država Severna Evropa, bi bilo zelo nenavadno napisati država Severna Evropa se nahaja v regiji Severna Evropa ali celo v regiji severna Evropa. Težko si zamišljam, kako bi razložili učencem v osnovni in dijakom v srednji šoli, da obstajata enaki imeni za regijo in državo. Obstaja velika možnost, da bi prišlo do zamenjav ali nejasnosti. Temu se izogibajo tudi v novejši strokovni literaturi (1, 2, 19). V geografiji moramo stremeti k temu, da bodo naše opredelitve jasne in nedvoumne. Kljub določenim razlogom bi tukaj naredili v slovenščini izjemo in zaradi jasnosti za regijo uporabili ime Južna Afrika, za državo pa dosedanje ime Južnoafriška republika kot krajše ime ter Republika Južna Afrika kot daljše.

Viri in literatura

1. Arthrus-Bertrand, Y. 2002: Zemlja, pogled z neba. Ljubljana.
2. Atlantika: veliki satelitski atlas sveta. 2007. Ljubljana.
3. Auger A., Lugan B., Sirven P. 1977: Atlas de l'Afrique. St. Germanin-en-Laye.
4. Cerkvencič, I. 1979: Afrika, regionalna geografija. Zagreb.
5. Dtv-Perthes Weltatlas, band 7, Afrika. 1976. Darmstadt.
6. Dubresson, A., Raison, J.P. 1998: L'Afrique subsaharienne. Paris.
7. Dulaurier, G. R., Willett, W. 1982: Atlas de poche Larousse. Paris.
8. Geografski atlas Afrike. 2010. Ljubljana.
9. Hickman, G. 1990: The new Africa. London, Sydney, Auckland, Toronto.
10. Ilešič, S. 1957: Afrika, Južna Azija, Avstralija z Oceanijo in Južnim polarnim svetom. Ljubljana.
11. Ilešič, S. 1979: Pogledi na geografijo. Ljubljana.
12. IRO-Landkarte 7/83, I: 40 000 000, Afrika-Regionale Gliederung.
13. Jäger, F. 1954: Afrika I. Der Lebensraum. Berlin.
14. Jürgens, U., Bähr, J. 2002: Das Südliche Afrika. Gotha, Stuttgart.
15. Kladnik, D., Perko, D. 2007: Problematična imena držav v slovenskem jeziku. Geografski vestnik 79–2. Ljubljana
16. Geografski terminološki slovar. 2005. Ljubljana.
17. Kramer, H., Kress, A., Voigt, M. 1989: Afrika. Gotha.
18. Medmrežje 1: http://sl.wikipedia.org/wiki/Republika_Ju%C5%B... (13. 9. 2011).
19. Medmrežje 2: http://sl.wikipedia.org/wiki/Kategorija:Regije_Afrike (13. 9. 2011).
20. Medved, J. 1978: Afrika. Ljubljana.
21. Natek, K., Natek, M. 2006: Države sveta. Ljubljana.
22. Perko, D. 1996: Sporna imena držav v slovenskem jeziku. Geografski obzornik 43–3. Ljubljana.
23. Perko, D. 1996: Standardizirana imena držav v slovenskem jeziku. Geografski obzornik 43–4. Ljubljana.
24. Potts, D. 1992: The changing geography of Southern Africa. The changing geography of Africa and the Middle east. London, New York.
25. Pourtier, R. 2001: Afrique noires. Paris.
26. Savnik, D. 1960: Afrika, včeraj in danes. Ljubljana.
27. Senior, M., Okunrotifa, P.O. 1983: A Regional Geography of Africa. Burnt Mill, Harlow.
28. Stock, R. 2004: Africa South of the Sahara. New York, London.
29. Wiese, B. 1999: Südafrika mit Lesotho und Swasiland. Gotha, Stuttgart.